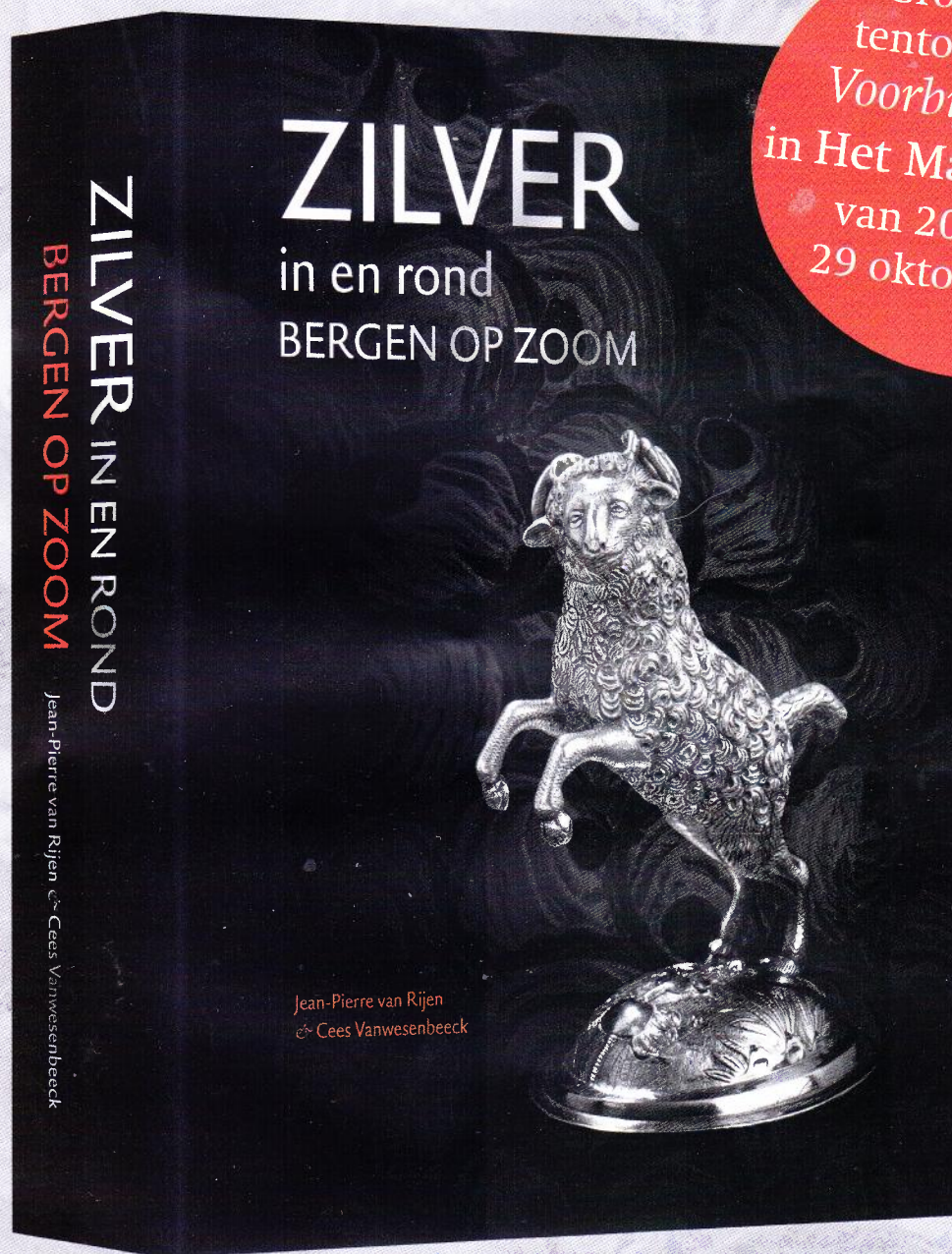

Bergen op Zoom is trots op zijn historie. En terecht!

Grote zilver-
tentoonstelling
Voorbij ijdelheid
in Het Markiezenhof
van 20 mei t/m
29 oktober 2017.

Zilveren dierfiguren uit de Gouden Eeuw zijn in Nederland zeldzaamheden, een deel bleek de afgelopen jaren zelfs uit vervalsingen te bestaan. Deze ram van een Bergse zilversmid is echt en uniek, een waar pronkstuk. Het reëls-
tisch uitgevoerde beest, met krullende vacht en markante hooorns, fungeerde
ook als een drinkbeker: de kop is afneembaar.

Jean-Pierre van Rijen
& Cees Vanwesenbeeck

Maar lang niet iedereen weet dat er eeuwenlang zeer succesvolle zilversmeden in en rond Bergen op Zoom actief geweest zijn.

Het waren er honderden en ze hebben prachtige dingen gemaakt.

**MET DIT BOEK WORDT
NU HET HIAAT IN DE
BERGSE GESCHIEDENIS
OPGEVULD!**

Zilver in en rond Bergen op Zoom

is het verhaal van 400 zilversmeden die van 1384 tot 1963 in Bergen op Zoom en omgeving gewoond en gewerkt hebben. Eindelijk krijgen zij de plaats in de (kunst)geschiedenis, die hun toekomt. Tot nu toe was er nauwelijks over dit thema gepubliceerd. Nu is het er eindelijk van gekomen. En met welk een indrukwekkend resultaat. Niet alleen het aantal actieve meesters overtreft onze stoutste verwachtingen, nog meer geldt dat voor de prachtige objecten die zij gemaakt hebben.

De grote meerderheid van de zilversmeden was actief in Bergen op Zoom, maar ook in omliggende plaatsen blijken heel wat meesters actief geweest te zijn. Steenberg, Zevenbergen, Oud Gastel en Oudenbosch blijken kundige en actieve zilversmeden geleverd te hebben.

Kostbaar goud is ook voor de kerk uitzonderlijk: dit 20ste-eeuws hostiedoosje en oliebusje in 18-karaats goud, afwisselend mat en hoogglans, zijn versierd met roosdiamanten. De goud- en zilversmid Jos Andriessen verwierf landelijke bekendheid als 'kerkwerker'

De goud- en zilversmeden zijn geen anoniem die verborgen blijven achter hun meestertekens, maar worden door de biografische verslaggeving vaklieden van vlees en bloed, aansprekende medebewoners.

Anders dan de meeste zilverscatalogi besteedt dit boek veel aandacht aan de 20ste eeuw. *Zilver in en rond Bergen op Zoom* behandelt de productie tot in de jaren 60, inclusief de vraagstukken die dat met zich meebrengt: vragen met betrekking tot de eigenhandige vervaardiging, de uniciteit, de doorverkoop, het aandeel van de machinerie en de opkomst van het onedele metaal. Drie generaties Andriessen zullen aandacht krijgen, evenals de zilversmeden bij Beckers Haardenfabriek (!) en de Gebr. Van Giels.

Geschiedenis in rijk gedecoreerd zilver: met vijf tazza's bedankte de stad Bergen op Zoom in 1622 degenen die - na een belegering van 86 dagen - de Spaanse vijand onder leiding van Spinola verdreven. Naast het stadswapen de twee wildemannen, erboven het motto, te vertalen als 'Door Gods gunst is Bergen overwinnaar'

Zilver in en rond Bergen op Zoom sluit goed aan bij het in 2000 verschenen: *Zilver en Zilversmeden uit de Baronie van Breda*, geschreven door Jean-Pierre van Rijen. Daardoor wordt nu een goed beeld gegeven van de activiteiten in geheel West-Brabant. Het wordt een boeiend en helder boek dat ook wetenschappelijk verantwoord is en als naslagwerk kan dienen. Het boek is aanmerkelijk breder van opzet dan wat van zilverscatalogi wordt verwacht.

Foto Rijksmuseum

Een van de fraaiste ringkragen (ketens) die de 17de eeuw naliët: glanzend zilver, geel- en roodverguld, kleurig geëmailleerd en gelakt, uiterst gedetailleerd. Tussen eikenblaadjes en eikels zijn 72 vogels weergegeven. Zeven bergen met konijnen verwijzen naar Zevenbergen, wapens naar Cornelis van Bergen, de stad Zevenbergen en het Sint-Jorisgilde. De patroonheilige is afgebeeld in zijn gevecht met de draak, symbool voor het heidendom.

BRIL ca 1800
Hendrik Hofmann Steenberg

afm:
lange veer: 11 cm;
totale breedte: 12,5 cm;
diameter glas: 3,5 cm

merkte:
particuliere keuren:
HH, in liggende rechthoek
(meestersteken)
tremlensteeck
wapen Steenberg ('stadskeur')
geen 'jaarlesser'
gekroonde o (merkenlijst nr 14)
gebloemde v (merkenlijst nr 15)

Streekmuseum Goeree-Ouwerkerk,
Sommeledijk

Brillen zijn volgens een in 1778 in het Nederlands vertaalde encyclopedie al zo bekend, dat een beschrijving overbodig is. Auteur Noël Chomel constateert dat het werktuig 'van groote nuttigheid voor oude lieden is, welkers gezigt door den ouderdom meest doorgaans min of meer verzwakt, en hun dat buiten staat stelt, om klein schrift of andere zeer fijne dingen, zonder gewapende ogen te kunnen zien of duidelijc onderscheiden'. De door Hendrik Hofmann omstreeks 1800 geleverde bril volgt een type dat vermoedelijk tussen 1714 en 1727 voor de eerste maal werd afgebeeld. Het verscheen toen op een Engels- Frans- en Nederlandstalig zakelijk visitekaartje van de Londense opticien Edward Scarlett (ca 1688-1743), 'Opticus van Zijn Koninklyke Majesteit George II' (afb. A).¹ Weliswaar bestonden brillenglazen toen al eeuwen, maar een goede bevestiging op het hoofd bleef altijd een probleem. Sterker nog, het heeft vijf eeuwen geduurd voor de huidige oplossing zich aandiende. De glazen waren tevoren verbonden door een scharnier of door een beugel, hingen aan een hoofddekseel of een band om het voorhoofd. Scarlett verkoopt als eerste een bril met veren (poten). Doorgaans wordt hij ook aangemerkt als de uitvinder ervan, al lijkt dat niet erg waarschijnlijk omdat

¹ Noël Chomel, Algemeen huishoudelijk, natuur-, zedekundig, en konst- woordenboek: A.D. Leiden (Joh. le Maer)/Leeuwarden (J.A. de Chalmor) 1778, lemma 'bril'.

² Neil Handley, 'The Edward Scarlett Trade Card. The Newly Discovered Bodleian Library Version, 1714-1727' (http://www.antiquestudies.com/trade_cards/scarlett/scarlett.htm, 13 juni 2016). Van de twee versies beschouwt Handley het exemplaar in de Bodleian Library (Oxford) ouder dan dat in het British Optical

Association Museum (Londen), mede vanwege het abnormale Nederlands. Dit zijn overigens niet enige exemplaren; het British Museum bezit een kaartje gelijk aan dat in Oxford.

hij het ontwerp nooit patenteerde. De aanvankelijke spiraalvorm aan het einde van de veren wordt al snel vervangen door een 'oog'. Karakteristiek zijn de ronde glazen, de eenvoudige neusbrug en de betrekkelijk korte veren die op de slapen klemmen. De bril wordt geleverd in staal, soms echter ook in zilver of andere materialen. Met name de hogere klassen hielden lang vast aan de bekende alternatieven zonder veren: de lognet, monocle en pince-nez. Anderen kiezen voor het nieuwe brilttype, dat met wat aanpassingen in heel Europa gemeengoed wordt. Een detail van een gravure uit 1795 toont de bril van John Adams of Edmonton, een docent zeenavigatie (afb. B). Een variant die eveneens op de slapen klemt, heeft langere, dubbel scharnierende of uitschuifbare veren (afb. C). Nog later ontstaat het huidige brilttype, met veren die om de oren krullen of op de oren rusten.

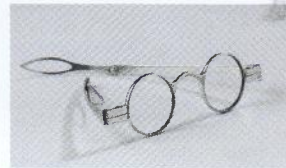

afb. A

Of Chomel al de bril-met-veren bedoelde, is de vraag. Tot slot behandelt zijn lemma namelijk methoden om de bril vast te zetten, bijvoorbeeld met ijzer- of koperdraad dat 'ouder de paruit, hoed of muts' gestoken moest worden, Curieus is Chomels opmerking dat de leesbrillen niet alleen werden gedragen als gevolg van ouderdoms-verzindheid door ouderen (presbyopie). De dragers zijn óók jonge mensen die precies werk verrichten, zoals 'Zak-Horlogemaakers, Graveurs, Kantwerkers, enz.'. Niet omdat hun ogen slecht zijn, maar om het zicht te bewaren. 'I welke anders bij zodanige menschen vroeg-tijddig zwak word'. Om deze reden, zo wist Chomel, zag men in Brabant en elders de jonge dochters die heel fijne kant bewerkten, met de bril op de neus zittend. Dergelijke 'conservatie-brillen' mochten niet vergroten, alleen 'ophelderen en 't gezigt versterken en bewaren'.

afb. B

afb. C

spread: "Zilver in en rond Bergen op Zoom"

VOOR IEDEREEN DIE GEÏNTERESSEERD IS IN DE RIJKE GESCHIEDENIS VAN BERGEN OP ZOOM EN WEST- BRABANT IS DIT BOEK EEN ABSOLUTE AANRADER!

Comité van Aanbeveling

PROF. DR. A.M. KOLDEWEIJ

Hoogleraar Kunstgeschiedenis van de Middeleeuwen aan
de Radboud Universiteit te Nijmegen

DR. CH.C.M. DE MOOIJ

Directeur, Het Noord-Brabants Museum, Den Bosch

PROF. DR. W.B.H.J. VAN DE DONK

Commissaris van de Koning van de provincie
Noord-Brabant

DRS. J.M.M. POLMAN

Commissaris van de Koning van de provincie Zeeland

DR. F.A. PETER

Burgemeester van de gemeente Bergen op Zoom

DRS. A. PECHTOLD

Fractievoorzitter en politiek leider van D66

PROF. DR. L. DE REN

Hoogleraar Kunstwetenschappen aan de
Universiteit te Leuven

KORTING BIJ VOORINTEKENING:

U kunt dit prachtige, exclusieve boek met
een aantrekkelijke korting aanschaffen bij
voorintekening.

De prijs bij voorintekening (vóór 15 april 2017)
bedraagt € 42,50

Hiervoor dient u deze bon in te vullen en op te
sturen naar:

Stichting Bergen op Zilver
p/a Kannewielseweg 19
4661 RP Halsteren

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bestelt hierbij ex. van het boek *Zilver in en
rond Bergen op Zoom* voor de intekenprijs van
€ 42,50 per stuk (incl. BTW).

Datum: _____

Handtekening: _____

Gebonden; full colour

368 pagina's

600 illustraties

Schrijvers: Jean-Pierre van Rijen en
Cees Vanwesenbeeck

Fotografie: Albertine Dijkema

Formaat: 24 x 30 cm

Verkoopprijs: € 49,95

ISBN: 978-90-73548-14-5

Stichting Bergen op Zilver

KvK nummer 61875333

Culturele ANBI status sinds 2014

Nummer 854527011

www.facebook.com/bergenopzilver

www.bergenopzilver.nl

khkm40@gmail.com

+31 (0)653164901

9 789073 548145 >